

34

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII AL REPUBLICII MOLDOVA
UNIVERSITATEA DE STAT DIN COMRAT
MOLDOVA RESPUBLİKASI ÜÜRETİM HEM AARAŞTIRMALAR MİNİSTERLİİ
KOMRAT DEVLET UNİVERSİTETİ

Conferința științifico-practică
internațională
«Știință. Educație. Cultură»

«Bilim. Üüretim. Kultura»
halklararası bilim-praktika
konferençiyası

34-a ANIVERSARE A UNIVERSITĂȚII DE STAT DIN COMRAT CULEGERE DE ARTICOLE

VOLUMUL III

Filologie
Istorie și filosofie
Cultură și artă

KOMRAT DEVLET UNİVERSİTETİNİN 34-üncü YIL DÖNÜMÜ BİLİM YAZILARI TOPLUMU

TOM III

Filologiya
İstoriya hem filosofiya
Kultura hem incä zanaat

KOMRAT, 2025

Conferința internațională științifico-practică în onoarea a 34-a aniversării a Universității de Stat Comrat

Chief Editor and Editor/Baş redactor hem tartipleyci/Redactor-șef și editor/Главный редактор и составитель:

Ghenova Svetlana, Prorector pentru cercetări și relații internaționale, doctor în economie, conferențiar universitar, Universității de Stat din Comrat

Members of the Editorial Board/Redakțiya kolegiyasının azaları/Membrii colegiului de redacție/Члены редакционной коллегии:

Ivanna Bancova, doctor în filologie, conf. univ., Universitatea de Stat din Comrat

Karanfil Güllü, dr. în filologie, lector universitar, Universitatea de Stat din Comrat

Boicova Larisa, dr. în filologie, conf. univ., Universitatea de Stat din Comrat

Neagova Anna, dr. în istorie, conf. univ., Universitatea de Stat din Comrat

Todorici Tatiana, asist. univ., Universitatea de Stat din Comrat

Nedu Liudmila, asist. univ., Universitatea de Stat din Comrat

Poidolova Irina, asist. univ., Universitatea de Stat din Comrat

Technical Editor/Tehnik redactor/Redactor tehnic/Технический редактор:

Velicova Tatiana, dr. în pedagogie, conf. univ., Universitatea de Stat din Comrat

The publications in this collection are analytical, informational, or reference in nature. The authors of the publications are responsible for the accuracy of the information presented in the articles. The opinion of the editorial board may not coincide with the opinion of the authors. When reproducing materials, a reference to the conference materials is mandatory. The publication is protected by the Republic of Moldova Copyright Law. Any reproduction of the materials published in this collection, whether in print, photocopying, scanning, or posting on the internet without the publisher's consent, is prohibited/Toplumdaki yazılar analitik hem bilgilendirici karakter taşıyer. Bilim yazılarında verilən materialın dooraluu için artikolun avtoru cuvapçı. Redakțiya kolegiyasının görüşü avtorların bakışınnan birtürlü olmayabilir. Kendi aarştırmalarında konferențiya materiallarına kullanannar mutlak linki lââzım versinnär. Bu basım Moldova Respublikası avtor hakı Kanunu tarafından korunêr. Avtorun kayıllı olmadan, toplumda çıkan materialları zeedeletmää, taramaa hem internettä tiparlamaa olmaz/Publicațiile din acest volum au caracter analitic, informativ sau de referință. Pentru veridicitatea informațiilor prezentate în articole, răspund autorii publicațiilor. Decizia colegiului editorial poate să nu corespundă cu opinia autorilor. La reproducerea materialelor, se va face trimitere obligatorie la lucrările materialele conferinței. Publicația este protejată de Legea privind drepturile de autor a Republicii Moldova. Oricare reproducere a materialelor publicate în acest volum, fie pe suport de hârtie, fie prin fotocopiere, scanare și plasare pe internet, fără acordul editorului, este interzisă/ Публикации в сборнике носят аналитический, информационный или справочный характер. За достоверность сведений, изложенных в статьях, ответственность несут авторы публикаций. Мнение редакционной коллегии может не совпадать с мнением авторов. При перепечатывании ссылка на материалы конференции обязательна. Издание охраняется Законом Республики Молдова об авторском праве. Любое воспроизведение материалов, размещенных в сборнике, как на бумажном носителе, так и в виде ксерокопирования, сканирования и размещение в Интернете без согласия издателя, запрещается.

"Știință. Educație. Cultură", conferință științifico-practică internațională (2025 ; Komrat).

Conferința științifico-practică internațională "Știință. Educație. Cultură" : Culegere de articole = "Bilim. Üretim. Kultura" halklararası bilim-praktika konferențiyası : bilim yazıları toplumu / redactor-șef și editor: Ghenova Svetlana. – Komrat : [S. n.], 2025 (A&V Poligraf) – . – ISBN 978-9975-83-333-2.

Vol. 3 : Filologie. Istorie și filosofie. Cultură și artă = Filologiya. İstoriya hem filosofiya. Kultura hem incă zanaat. – 2025. – 662 p. : fig., fot., n. muz. – Antetit.: Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova, Universitatea de Stat din Comrat. – Texte, rez.: lb. rom., engl., găgăuză, etc. – Referințe bibliogr. la sfârșitul art. – 6 ex. – ISBN 978-9975-83-336-3.

082=00

Ş 85

Vol.3 DOI: 10.5281/zenodo.15177836

Tipografie A&V Poligraf SRL, 10086003321 or.Comrat str. Lenin 192/8,
079955020, avpoligraf@gmail.com tir. 6 ex.

Conferința internațională științifico-practică în onoarea a 34-a aniversării a Universității de Stat Comrat

Address: Galațana St. 17, mun. Comrat, Republic of Moldova, Comrat State University, Assembly Hall. Website: www.kdu.md
Adres: Moldova Respublikası, Galațan sokaa, 17, Komrat, Komrat Devlet Universiteti, Akt zalı. Veb- adres www.kdu.md
Adresă: Republica Moldova, str. Galațana 17, mun. Comrat, Universitatea de Stat din Comrat, Sala de festivități. Website: www.kdu.md
Адрес: Республика Молдова, ул. Галацана 17, Комрат, Комратский государственный университет, Актовый зал. Веб-адрес: www.kdu.md

Scientific Committee/Bilimkomiteti/Comitetul științific/Научный комитет:

Cairman of the Scientific Committee/Bilimkomitetin başı/Președintele comitetului științific/Председатель научного комитета:

Zaharia Serghei, Rectorul Universității de Stat din Comrat (USC), președintele comitetului științific, dr. în istorie, conferențiar universitar, Republica Moldova.

Co-Cair of the Scientific Committee/Bilimkomitetin baş yardımcısı/Copreședintele comitetului științific/Сопредседатель научного комитета:

Sult Gheorghe, Prim-prorector pentru activitatea didactică, doctor în drept, conferențiar universitar, Universității de Stat din Comrat, Republica Moldova;

Ghenova Svetlana, Prorector pentru cercetări și relații internaționale, doctor în economie, conferențiar universitar, Universității de Stat din Comrat, Republica Moldova.

Members of the Scientific Committee/Bilim komitetin azaları/Membrii comitetul științific/Члены научного комитета:

1. **Marian Barbu**, Rectorul Universității „Dunărea de Jos” din Galați, Prof. univ., Dr. ing. habil., România;
2. **Hasan Ali Karasar**, Kapadokya Üniversitesi Rektörü, Prof., Dr.;
3. **Vilayat Valiyev**, Rector, Azerbaijan Technical University, Prof., Doctor of economics, Azerbaijan;
4. **Adalat Jalal Muradov**, Rector, Azerbaijan State University of Economics, Prof., Doctor of economics, Azerbaijan;
5. **Viorel Bostan**, Rector, Universitatea Tehnică a Moldovei, Prof. univ., Dr. hab. în științe tehnice, Republica Moldova;
6. **Istvan Komlosi**, Head of Institute at Institute of Animal Science, Biotechnology and Biodiversity, Prof., Dr. hab., Hungary;
7. **Marco Grapppeggia**, Chairman, Popular University of Milan, Prof., Dr., Italy;
8. **Ajiniyaz Musagaliev**, Проректор по международному сотрудничеству Нукусского Инновационного Института, Каракалпакский Государственный Университет, Проф., Доктор, Узбекистан;
9. **Tatul Mkrtchyan**, Проректор по науке Армянского государственного экономического университета, Доцент, Доктор, Армения;
10. **Darina Zaimova**, Vice Rector of research and International, Trakia University, Prof., Dr., Bulgaria;
11. **Mainura Buribayeva**, Проректор по науке и международным связям, Кызылординский университет имени Коркыт ата, Доцент, Доктор, Казахстан;
12. **Tatiana Racovcena**, Vice-Rector pentru activitatea didactică al Universității de Stat „Grigore Țamblac” din Taraclia, Republica Moldova;
13. **Silviu Stanciu**, Profesor, Doctor inginer habilitat, Universitatea Dunărea de Jos din Galați, România;
14. **George Cristian Schin**, Profesor, Doctor habilitat, Universitatea Dunărea de Jos din Galați, România;
15. **Alexandru Nechifor**, Conf. univ., Doctor, Universitatea Dunărea de Jos din Galați, România;
16. **Felicia Banu**, Șef Direcției evaluare în învățământul superior, ANACEC, Conf. univ., Dr., Republica Moldova;
17. **Natalia Bakhmat**, Профессор, Доктор, Каменец-Подольский национальный университет имени Ивана Огиенко, Украина;
18. **Silvo Devetak**, Prof. Dr., IR Faculty of Law, University of Maribor, Slovenia;
19. **Adrian Adăscăliței**, Profesor, Doctor în știință calculatoarelor, inginer, Universitatea Tehnică „Gh. Asachi”, Iași, România;
20. **Adem Koc**, Prof., Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Türkiye;

Conferința internațională științifico-practică în onoarea a 34-a aniversării a Universității de Stat Comrat

21. *Ali Çoşkan*, Prof., Dr., Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Türkiye;
22. *Srdjan Redzepagic*, Prof., Dr., Director of Balkan Institute of Science and Innovation of the Université Côte d'Azur, France;
23. *Nadejda Özakdağ*, Prof., Dr., Afyon Kocatepe Üniversitesi, Türkiye;
24. *Adem Öger*, Prof., Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Türk Halk Bilimi Bölümü Başkanı, Türkiye;
25. *Bekir Şişman*, Prof., Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi Türkçe Öğretimi ve Uygulama Araştırma Merkezi Müdürü, Türkiye;
26. *Emine Gümüşsoy*, Prof., Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Rektör Yardımcısı, Türkiye;
27. *Onur Alp Kayabaşı*, Prof., Dr., Aksaray Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bölümü Başkanı, Türkiye;
28. *Soner Akpınar*, Prof., Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Yeni Türk Edebiyatı Ana Bilim Dalı Başkanı, Türkiye;
29. *Şahika Karaca*, Prof., Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Türkiye;
30. *Vahit Türk*, Prof., Dr., İstanbul Kültür Üniversitesi, Türkiye;
31. *Janerik Lundquist*, Prof., Dr., Linköping University, Sweden;
32. *Gina-Aurora Nicula*, Conf. univ., Dr., Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați, România;
33. *Katarzyna Mazur-Włodarczyk*, Assoc. prof., Dr., Technical University Opole, Poland;
34. *Katarzyna Łukaniszyn-Domaszewska*, Assis. prof., Dr., Technical University Opole, Poland;
35. *Roman Śmietański*, Assis. prof., Dr., Technical University Opole, Poland;
36. *Abdulmuttalip İpek*, Doç. Dr., Aksaray Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Dekan Yardımcısı, Türkiye;
37. *Stepan Varban*, doctor habilitat în științe economice, profesor universitar, Universitatea de Stat din Comrat, Republica Moldova;
38. *Constantin Taușanji*, doctor în economie, profesor universitar, Universitatea de Stat din Comrat, Republica Moldova;
39. *Alla Levitskaia*, doctor habilitat în economie, profesor universitar, Universitatea de Stat din Comrat, Republica Moldova;
40. *Maria Cara*, doctor în economie, conf. univ., Universitatea de Stat din Comrat, Republica Moldova;
41. *Zinovia Aricova*, doctor în economie, conf. univ., Universitatea de Stat din Comrat, Republica Moldova;
42. *Liudmila Fedotova*, doctor în științe agricole, conf. univ., Universitatea de Stat din Comrat, Republica Moldova;
43. *Sofia Sulac*, doctor în filologie, conf. univ., Universitatea de Stat din Comrat, Republica Moldova;
44. *Ivanna Bancova*, doctor în filologie, conf. univ., Universitatea de Stat din Comrat, Republica Moldova.

Organising Committee/Hazırlamak komiteti/Comitet de organizare/Оргкомитет:

Cairman of the Organising Committee/Hazırlamak komitetin başı/Președintele comitetului de organizare/Председатель оргкомитета:

Zaharia Serghei, Rectorul Universității de Stat din Comrat (USC), președintele comitetului organizatoric, dr. în istorie, conferențiar universitar, Republica Moldova.

Members of the Organising Committee/Hazırlamak komitetin azaları/Membrii comitetul de organizare/Члены оргкомитета:

1. *Gulieva Irada*, dr. în filozofie, Universitatea Slavă Din Baku, Republica Azerbaidjan;
2. *Dimitriu Carmen*, dr. în filologie, Institutul Limbii Române-București/Universitatea din Tel Aviv, Israel;
3. *Goraș-Postică Viorica*, Vice-director CE Pro Didactica, dr. hab. în pedagogie, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova, Republica Moldova;
4. *Caunenco Irina*, dr., conf. univ., *Universitatea Liberă Internațională* din Moldova, Republica Moldova;

5. *Stihi Liudmila*, dr. în economie, conf. univ., Academie de Studii Economice din Moldova, Republica Moldova;
6. *Sosna Alexandr*, dr. în drept, conf. univ., Universitatea de Stat din Moldova, Republica Moldova;
7. *Buzdugan Adriana*, dr. în economie, conf. univ., Universitatea de Stat din Moldova, Republica Moldova;
8. *Constantinova Irina*, Director al Centrului de Cercetare Științifică din Găgăuzia M. Marunovich, Republica Moldova;
9. *Velicova Tatiana*, dr. în pedagogie, conf. univ., Universitatea de Stat din Comrat, Republica Moldova;
10. *Todorici Liudmila*, Decana facultății de economie, dr. în economie, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Comrat, Republica Moldova;
11. *Curteva Oxana*, Decana facultății de cultura națională, dr. în pedagogie, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Comrat, Republica Moldova;
12. *Cara Serghei*, Decanul facultății de agrotehnologie, dr. în științe agricole, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Comrat, Republica Moldova;
13. *Arseni Igor*, Decanul facultății de drept, dr. în drept, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Comrat, Republica Moldova;
14. *Tatar Olga*, Șefa catedrei de drept privat, dr. în drept, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Comrat, Republica Moldova;
15. *Curaxina Svetlana*, Șefa catedrei de economie, dr. în economie, conferențiar universitar, al Universității de Stat din Comrat, Republica Moldova;
16. *Carabet Maria*, Șefa catedrei de contabilitate și finanțe, dr. în economie, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Comrat, Republica Moldova;
17. *Chirdeachin Alexei*, dr. în filologie, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Comrat, Republica Moldova;
18. *Mutaf Galina*, Șefa catedrei de filologie și istorie găgăuză, dr. în pedagogie, lector universitar, Universitatea de Stat din Comrat, Republica Moldova;
19. *Terzi Nicolai*, Șeful catedrei de drept public, dr. în drept, lector universitar, Universitatea de Stat din Comrat, Republica Moldova;
20. *Circov, Evgheni*, Șeful catedrei de pedagogie și psihologie, dr. în științe politice, lector universitar, Universitatea de Stat din Comrat, Republica Moldova;
21. *Șciogoleva Tatiana*, Șefa catedrei de cultură și artă, maestru în artă, lect. univ., Universitatea de Stat din Comrat, Republica Moldova;
22. *Karanfil Güllü*, dr. în filologie, lector universitar, Universitatea de Stat din Comrat, Republica Moldova;
23. *Kudret Safa Gümüş*, Dr. Öğretim Üyesi, Uluslararası İlişkiler ve Türkiye Koordinatörü, Komrat Devlet Üniversitesi;
24. *Burcu Yılmaz Çebin*, Dr. Öğretim Üyesi, Komrat Devlet Üniversitesi/Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Türkiye;
25. *Baştürk Şükrü, Doç., Dr.*, Bursa Uludağ Üniversitesi, Türkiye;
26. *Ğümüs Deniz*, Öğretim Görevlisi, Aksaray Üniversitesi, Türkiye;
27. *Horozova Larisa*, dr. în pedagogie, conf. univ., Universitatea de Stat din Comrat, Republica Moldova;
28. *Boicova Larisa*, dr. în filologie, conf. univ., Universitatea de Stat din Comrat, Republica Moldova;
29. *Musca Snejana*, dr. în economie, conf. univ., Universitatea de Stat din Comrat, Republica Moldova;
30. *Neagova Anna*, dr. în istorie, conf. univ., Universitatea de Stat din Comrat, Republica Moldova;
31. *Ianac Igor*, dr. în drept, conf. universitar, Universitatea de Stat din Comrat, Republica Moldova;
32. *Ianioglo Maria*, dr. în pedagogie, conf. univ., Universitatea de Stat din Comrat, Republica Moldova;
33. *Todorov Vitalii*, dr. în pedagogie, conf. univ., Universitatea de Stat din Comrat, Republica Moldova;
34. *Mititelu Oxana*, dr. în filologie, conf. univ., Universitatea de Stat din Comrat, Republica Moldova;

Conferința internațională științifico-practică în onoarea a 34-a aniversării a Universității de Stat Comrat

35. *Sîrf Vitalii*, dr. în filologie, lect. univ., Universitatea de Stat din Comrat, Republica Moldova;
36. *Popil Ghennadi*, Șeful catedrei de tehnologii informaționale, matematică și fizică, asistent universitar, Universitatea de Stat din Comrat, Republica Moldova;
37. *Prascovia Nicolaeva*, Șefa catedrei de limbi străine, asist. univ., Universitatea de Stat din Comrat, Republica Moldova;
38. *Todorici Tatiana*, asist. univ., Universitatea de Stat din Comrat, Republica Moldova;
39. *Mogîldea Sergiu*, asist. univ., Universitatea de Stat din Comrat, Republica Moldova;
40. *Poidolova Irina*, asist. univ., Universitatea de Stat din Comrat, Republica Moldova;
41. *Ibrișim Liudmila*, asist. univ., Universitatea de Stat din Comrat, Republica Moldova;
42. *Nedu Liudmila*, asist. univ., Universitatea de Stat din Comrat, Republica Moldova;
43. *Donceva Natalia*, asist. univ., Universitatea de Stat din Comrat, Republica Moldova;
44. *Garceva Janna*, director al bibliotecii științifice, Universitatea de Stat din Comrat, Republica Moldova;
45. *Voicov Vitalii*, șeful serviciului administrativ-gospodăresc, Universitatea de Stat din Comrat, Republica Moldova;
46. *Colesnicov Maxim*, inginer de sistem, Universitatea de Stat din Comrat, Republica Moldova.

СОДЕРЖАНИЕ

SECTION VI. PHILOLOGY SEKŦİYA VI. FİLOLOGİYA SECȚIUNEA VI. FILOLOGIE СЕКЦИЯ VI. ФИЛОЛОГИЯ

Section 6.1. Foreign Languages Sektîya 6.1. Yabancı dillär Secțiunea 6.1. Limbi străine Секция 6.1. Иностранные языки

TECHNOLOGY AS A TOOL FOR ENHANCING THE LANGUAGE LEARNING PROCESS Sandu Tatiana, Sciuchina Olga	16
VERBAL EXPRESSION OF HAPTIC COMMUNICATION IN ENGLISH Stoianova Inga	20
METAPHORS AND EMOTIONS: OVERCOMING DIFFICULTIES IN TRANSLATION Țaulean Micaela	25
CULTURAL INSIGHTS THROUGH SIMILES: A GERMAN PERSPECTIVE Hîrbu Stella	29
APPLYING HUMANISTIC TECHNIQUES TO ENHANCE EMOTIONAL INTELLIGENCE IN HOLISTIC HIGHER EDUCATION Andronic Carolina	36
ON DIFFERENT APPROACHES TO THE ROLE OF GRAMMAR IN TEFL Călăraș Angela	39
THE IMPACT OF EMOTIONS AND COGNITION ON A FOREIGN LANGUAGE LEARNING Panainte Lidia	44
PROBLEME DER PROFESSIONELL ORIENTIERTEN ÜBERSETZUNG DEUTSCHER COMPUTERTERMINOLOGIE INS RUSSISCHE Todorici Tatiana	51
INTERACTIVE METHODS OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES Ialanji Svetlana, Sulac Sofia	55
MEVLÂNÂ HÂLİD-I BAĞDADÎ'NİN FARŞÇA ŞİİRLERİNDE ŞAIRLİKLE İLGİLİ GÖRÜŞLER Hasan Ekici	59
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТСО И ИЛЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРИАЛА В РАБОТЕ ПО РАЗВИТИЮ РЕЧИ НА ТЕКСТАХ БИОГРАФИЧЕСКОГО ХАРАКТЕРА Амирбекова Светлана, Багирова Севиль	64
МЕТОДЫ РАБОТЫ С АДАПТИРОВАННЫМИ ТЕКСТАМИ В РАМКАХ РКІ Балаева Разия	68
СВЯЗНЫЙ ТЕКСТ И ОБУЧЕНИЕ РУССКОМУ ЯЗЫКУ КАК ИНОСТРАННОМУ Гасанова Илаха	72
INDUSTRIAL NAMING IN THE SYSTEM OF PROPER NAMES Исакова Алла	76

ЭТАПЫ РАЗВИТИЯ МЕДИАЛИНГВИСТИКИ: ОТ ЗАРОЖДЕНИЯ ДО НАШИХ ДНЕЙ Ленкова Татьяна	79
К ВОПРОСУ О ПОИСКЕ ЭФФЕКТИВНЫХ СПОСОБОВ ПОПОЛНЕНИЯ ЛЕКСИЧЕСКОГО ЗАПАСА НА ИНОЯЗЫКЕ Садыгова Лалезар	82
ОБ ОСОБЕННОСТЯХ УПОТРЕБЛЕНИЯ ПОЛНЫХ И КРАТКИХ ПРИЛАГАТЕЛЬНЫХ НА ЗАНЯТИЯХ РКИ Тагиева Офелия	85
ОБ ИСПОЛЬЗОВАНИИ ПОСЛОВИЦ И ПОГОВОРК НА ЗАНЯТИЯХ РКИ Багирова Сабина	91
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МОБИЛЬНЫХ ЯЗЫКОВЫХ ПРИЛОЖЕНИЙ В ОБУЧЕНИИ РУССКОМУ ЯЗЫКУ КАК ИНОСТРАННОМУ Сафарли Лейла	94
СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ПЕРФЕКТНЫХ КОНСТРУКЦИЙ В АНГЛИЙСКОМ И НЕМЕЦКОМ ЯЗЫКАХ (ИЗ ОПЫТА ПРЕПОДАВАНИЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА В НЕЯЗЫКОВОМ ВУЗЕ) Щербов Александр	99
О ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ОБУЧЕНИЯ РУССКОМУ КАК ИНОСТРАННОМУ В ВУЗАХ Мирзоева Айгюнь	104
ИНТЕРАКТИВНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ОБУЧЕНИИ: ВОЗМОЖНОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ НА УРОКАХ ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ЗНАНИЙ Ангелова Александра	108

Section 6.2. Gagauz Language (Theory and Practice)
Sektiya 6.2. Gagauz dili (teoriya hem praktika)
Secțiunea 6.2. Limba găgăuză (teoria și practică)
Секция 6.2. Гагаузский язык (теория и практика)

BOBA SÜRETİ GAGAUZ YAZICILARIN YARATMALARINDA Elena Kiosă	111
VLAD KARAGANÇUNUN YARATMALARINDA AAÇLIK HEM REPRESİYA VAKITLARI İÇİN AKLINA GETİRMEKLÄR Mutaf Galina	115
ОБРАЗ ЧУДЕСНОЙ ПТИЦЫ В СКАЗОЧНОМ ФОЛЬКЛОРЕ БЕССАРАБСКИХ ГАГАУЗОВ Сырф Виталий	119
НАЗВАНИЯ СВАДЕБНЫХ КАЛАЧЕЙ В ГАГАУЗСКИХ ДИАЛЕКТАХ: ЭТИМОЛОГИЧЕСКИЕ ЗАМЕТКИ Сорочяну Евдокия	122
КАК ГАГАУЗСКОМУ ЯЗЫКУ МОЖЕТ ПОМОЧЬ ЛАГЕРЬ ГАГАУЗСКОГО ЯЗЫКА Федоринчик Артём	125

Section 6.2.1 Turkish philology
Sektiya 6.2.1. Türk filolojisi
Secțiunea 6.2.1. Filologie turcă
Секция 6.2.1. Турецкая филология

A COMPARATIVE ANALYSIS ON THE ARCHAISMS EXPRESSING ACTION, STATE AND MOVEMENT IN AHMADI'S "JAMSHID AND KHURSHID" MASNAVI Arzu Iskenderzade	128
"KAMBUR" ROMANINDA MÜZİK VE VAROLUŞ DİYALEKTİĞİNİN FENOMENLERİ Şahika Karaca	132
AZƏRBAYCAN VƏ QAQAUZ DİLİNDƏ FRAZEOLÖGİZMLƏR VƏ ONLARIN LİNGVOKULTUROLOJİ XÜSUSİYYƏTLƏRİ Gatibe Mahmudova	137
AZƏRBAYCAN VƏ QAQAUZ DİLİNDƏ DETERMINANTLAR İsmayil Kazımov	141
ARAP HARFLİ REHBER VE TUNA GAZETLERİNDE GAGAUZLAR ÜZERİNE BİRKAÇ NOT Bülent Hünerli	143
GAGAUZCA'DA KESİNLİK: MİHAİL ÇAKIR'IN KISA DUA KİTABI ÖRNEĞİ Erdoğan Boz	149
TÜRK VE AZERBAIJAN DİLLERİNDE BİLİŞİM TERİMLERİ Shabnam Hasanli Garibova	158
ÖLÜMLE İLGİLİ ADET VE İNANISLAR: BARTIN İLİ ÖRNEĞİ Şerife Seher Erol Çalışkan	161
QAQAUZ DİLİNDƏ HAL KATEQORİYASININ FUNKSIONAL XÜSUSİYYƏTLƏRİ (OĞUZ QURPU TÜRK DİLLƏRİ İLƏ MÜQAYİSƏDƏ) Elnare Aliyeva	166
TÜRKİYE'DE TOPLUM DİLBİLİM ÜZERİNE YAPILAN LİSANSÜSTÜ TEZLERE ELEŞTİREL BİR BAKIŞ: EĞİLİMLER, SORUNLAR VE GELECEK PERSPEKTİFLERİ Duygu Kamacı Gencer	170
MİYÂNÎ VE MECMUALARDA TESPİT EDİLEN ŞİİRLER Gülray Karaman	180
AZƏRBAYCAN DİLİNİN ŞİVƏLƏRİNDƏ VƏ ÖZBƏK DİLİNDƏ ORTAQ SÖZLƏR Sevinc Qəmbərova	186
AZƏRBAYCAN VƏ DÜNYA ROMANTİZMİ (KOMPARAVİSTİK TƏHLİL METODU ÜZRƏ) Mehriban Mövlamova	194
MEVLÂNÂ HÂLİD-İ BAĞDADÎ'NİN FARSÇA ŞİİRLERİNDE ŞAİRLİKLE İLGİLİ GÖRÜŞLER Hasan Ekici	198
ÇAĞDAŞ AZƏRBAYCAN HEKAYƏLERİNDƏ MÜHARİBƏ SOSİAL HADİSƏ KİMİ Röya Mürşüdoğlu	203
TÜRKÇEDE OLUMSUZ ÇAĞRIŞIMLI OLUMSUZLUK YAPILARI Dilek Erenoğlu Ataizi	206

Conferința internațională științifico-practică în onoarea a 34-a aniversării a Universității de Stat Comrat

KASTAMONU İLİ ARAÇ İLÇESİ KÖYLERİNDEKİ LAKAPLAR ÜZERİNE BİR DİL İNCELEMESİ Anıl Çelik, Hacer Kargın	209
CODEX CUMANICUS'TA ZİT ANLAMLI KELİMELERİN ANLAM VE ÜSLUP BAKIMINDAN İNCELENMESİ İmanyar Guliyev	216
GAGAUZ TÜRKLERİ VE MOLDOVA'DA TÜRK KADINININ YERİ Güllü Karanfil	222
"EMEL TOHUMU EKMEK" TÂBİRİNİN KLÂSİK TÜRK ŞİİRİNE YANSIMALARI ÜZERİNE BİR BAKIŞ Kudret Safa Gümüş	225
GAGAUZ YAZAR MARIYA MERCANKA'NIN KADEM KAYNAA ROMANINDA KADIN Burcu Yılmaz Çebin	230
LATİFE TEKİN'İN AŞK İŞARETLERİ ROMANINDA DİL Sabanur Yılmaz	235
QAQAUZ DİLİNDƏ KÖMƏKÇİ NİTQ HİSSƏLƏRİ Dilbər Camali	238
"KAMA" SÖZCÜĞÜ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME Seyfullah Öztürk	241
TOPLUM İÇİN ENTRİKA: KARAKALPAK EFSANELERİNDE BİR ÇÖZÜM YOLU OLARAK ENTRİKA Müge Bayraktar	247
LEYLÂ ERBİL'İN 'GECEDE' VE ELİF RIFAT'IN 'MİNAREDEN UZAK BİR GÖRÜNÜM' KİTABINDAKİ 'BAHİYYE'NİN GÖZLERİ' HİKÂYELERİNDEKİ KADIN TEMSİLLERİNE BİR BAKIŞ Hagar Mohamed Abdelmoneim aly İsmail, Şahika Karaca	252
TATAR DİLİNDƏ POLİFUNKSİONAL ŞƏKİLÇİLƏR HAQQINDA Faidə Omarova	257
CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK ŞİİRİNDE "VARLIĞIN SINIRLARINI AŞMASI" Elif Cengiz	261
PSİKANALİTİK YAKLAŞIMLA AHMET HAMDİ TANPINAR'IN ESERLERİNDE ANLIK ZAMAN İFADELERİ Tuba Kaya, Dilek Erenoğlu Ataizi	269
KÂTİP ÇELEBİ'NİN KELİLE VE DİMNE TERCÜMESİ ÜZERİNE BİR İNCELEME İbrahim Uzun, Gülay Karaman	271
KADIN ÂŞIKLARIN ŞİİRLERİNDE YOK, YOKSUL, YOKSULLUK VE YOKSUNLUK KAVRAMLARI Nurdan Gümüşkaya	277
ŞÜKRÜ ERBAŞ'IN ŞİİRLERİNDE MELANKOLİNİN FENOMENOLOJİSİ Rafet Can Yaylacı	283
OMONİM CÜMLƏLƏRDƏ SEMANTİKA VƏ İNFORMASIYA Simnar Əlizadə	287
TÜRK VƏ QAQAUZ DİLLƏRİNDƏ KULİNARIYA LEKSİKASININ LİNGVOKULTUROLOJİ XÜSUSİYYƏTLƏRİ Aygül Mirzəyeva	290
ABDÜLHAK HAMİT TARHAN VƏ HÜSEYN CAVİD DRAMLARINDA HÖKMDAR OBRAZLAR Ülviyyə Eminova	295
Z KUŞAĞININ SIKLIKLA KULLANDIĞI BAZI KELİMELER ÜZERİNE Yusuf Sinan Oğraş	298

Section 6.3. Romanian philology and applied linguistics
Sektiya 6.3. Rumin filologiyasi hem uygulama lingvistika
Secțiunea 6.3. Filologie română și lingvistică aplicată
Секция 6.3. Румынская филология и прикладная лингвистика

PLĂCEREA DE RISC – PLĂCEREA DE SACRIFICIU PE SCALA INTERPRETATIVĂ A HARULUI EMINESCIAN (175 - ani de la nașterea Marelui Clasic) Botezatu Liuba	303
ROMANUL „VENETICA” DE ARIADNA ȘALARI. FILONUL BIOGRAFIC Cenușa Felicia	310
POEZIA AVANGARDISTĂ ȘI TRAGISMUL DESTINULUI UNUI POET- BENJAMINE FUNDOIANU Dimitriu Carmen	313
TEHNICI DE CONSTRUIRE A PERSONAJELOR COMICE LA I. L. CARAGIALE Mititelu Oxana	318
TEHNOLOGIA FORMĂRII MOTIVAȚIEI LA ÎNSUȘIREA LIMBAJULUI LITERAR ÎN PROCESUL DE PREDARE- ÎNVĂȚARE A LITERATURII ROMÂNE ÎN CICLUL PRIMAR Pescaru Maria, Buzea Mariana	324
IMPORTANȚA RECEPTĂRII MESAJULUI LITERAR ORAL Pescaru Maria, Florea Veronica Alina	327
TEMELII FOLCLORICE ÎN LIRICA LUI DUMITRU MATCOVSCHI Smolnițchi Dumitrița	334
MIHAI EMINESCU ȘI CULTURA EUROPEANĂ. AFINITĂȚI Zaharia Viorica	339
IMPORTANȚA TEXTULUI LITERAR ÎN DEZVOLTAREA ABILITĂȚILOR DE COMUNICARE LA ELEVII DIN CLASELE PRIMARE Dobrin Nicoleta, Strah, Lidia, Caterenciuc Svetlana	344
FOSILIZAREA ÎN PREDAREA LIMBII ROMÂNE CA LIMBĂ STRĂINĂ Hent Nicolae Adrian	348
ELEMENTE DE NARATOLOGIE ÎN INCIPITUL PRIMEI SCRISORI DIN ROMANUL „PATUL LUI PROCUST” Iftime Alina	353
DEZVOLTAREA COMPETENȚEI DE COMUNICARE ÎN LIMBA ROMÂNĂ CA LIMBA A DOUA (CLASELE GIMNAZIALE) Mutcoglo Galina	357
DIFICULTĂȚI DE ÎNSUȘIRE A TEXTULUI DE SPECIALITATE DE CĂTRE STUDENȚII ALOLINGVI Nedu Liudmila	360
AXA ANALITICĂ A PRESEI PENTRU TINERET DUPĂ ANUL 1989 Popovici Valentina Andreea	365
DEZVOLTAREA VORBIRII CURSIVE A ELEVILOR DIN INSTITUȚIILE CU PREDARE ÎN LIMBILE MINORITĂȚILOR NAȚIONALE Caranfil Zoia	368
CELE MAI FRECVENTE GREȘELI ÎN LIMBA ROMÂNĂ II Burlacu Tatiana	370

ÎNSUȘIREA UNUI MINIM LEXICAL DE CĂTRE ELEVII ALOLINGVI Burlacu Tatiana, Mihailova Tatiana	375
UTILIZAREA METODELOR INTERACTIVE ÎN DEZVOLTAREA COMPETENȚELOR DE EXPRIMARE ORALĂ ȘI SCRISĂ LA ORELE DE LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ Ceaneva Elena	378
PSIHOLOGIA PERSONAJULUI VIOLENT ÎN POVESTILE POPULARE Calina Ludmila	381
Section 6.4. Slavic philology and applied linguistics Sektiya 6.4. Slavân filologiyasi hem uygulama lingvistika Secțiunea 6.4. Filologie slavă și lingvistică aplicată Секция 6.4. Славянская филология и прикладная лингвистика	
THE INFLUENCE OF THE UKRAINIAN LANGUAGE ON RUSSIAN: LEXICAL BORROWINGS AND EXOTICISMS Gadimova Jamila	387
ВЫДАЮЩИЙСЯ МАСТЕР ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО ПОРТРЕТА: А.Ф.КОНИ Исазаде Валида Джавид гызы	389
ДИДАКТИЧЕСКИЕ ИГРЫ В ПРОЦЕССЕ НА ОБУЧЕНИЕ ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК: КАК ДА НАПРАВИМ ОБУЧЕНИЕТО УВЛЕКАТЕЛНО? Бойкова Лариса	393
ОБ ОСОБЕННОСТЯХ ПЕРЕВОДА ФИЛЬМОВ Гулиева Ирада Тофик гызы	398
ГОТОВ ЛИ АУДИОВИЗУАЛЬНЫЙ ТЕКСТ И ЕГО ПЕРЕВОД К КАТЕОРИИ НЕБИНАРНОСТИ? Милевич Инга	403
ВЗАИМООТНОШЕНИЯ СВОБОДНЫХ СЛОВСОЧЕТАНИЙ И ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ Тагиева Рена Мамед гызы	409
ЭПИЧЕСКОЕ В РОМАНАХ ДОСТОЕВСКОГО Умудова Кямаля	413
О СЛОЖНОПОДЧИНЁННЫХ ПРЕДЛОЖЕНИЯХ С ПРИДАТОЧНЫМ ОПРЕДЕЛИТЕЛЬНЫМ ПО СЕМАНТИКО-СТРУКТУРНОЙ КЛАССИФИКАЦИИ Багирова Лейла Талех гызы	417
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СКРАЙБИНГ-ТЕХНОЛОГИИ ПРИ ОБУЧЕНИИ ЯЗЫКА СПЕЦИАЛЬНОСТИ Казымова Тарана Муталим гызы	423
ОБ ОБРАЗНОЙ ОСНОВЕ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИХ ЕДИНИЦ Фарзалиева Уснияханым Гусейнали гызы	429
К ВОПРОСУ ОБ ОДНОСОСТАВНЫХ НОМИНАТИВНЫХ ПРЕДЛОЖЕНИЯХ В СВЕТЕ ТЕОРИИ ЯЗЫКОВОЙ НОМИНАЦИИ И НОМИНАТИВНОЙ (ОНОМАСИОЛОГИЧЕСКОЙ) КОНЦЕПЦИИ ПРЕДЛОЖЕНИЯ Халыгова Илаха Расим гызы	434

**SECTION VII. HISTORY AND PHILOSOPHY
SEKŬIYA VII. İSTORIYA NEM FİLOSOFIYA
SECŬIUNEA VII. ISTORIE ȘI FILOSOFIE
СЕКЦИЯ VII. ИСТОРИЯ И ФИЛОСОФИЯ**

GAGAUZ İON FAZLI – MUZİKANT NEM KOMPOZİTOR ROMİNİYADA (1907-1980) Булгар Степан	439
ПРИЧИНЫ И ПУТИ ПРЕОДОЛЕНИЯ НАМЕТИВШЕГОСЯ КОНФЛИКТА ИСТИНЫ И СМЫСЛА Зайковская Татьяна	443
ЗНАЧЕНИЕ РИТУАЛА В ПАЛОМНИЧЕСТВЕ Зайцев Дмитрий	448
АВТО - И ГЕТЕРОСТЕРЕОТИПЫ МОЛДАВАН БЕЛАРУСИ СКВОЗЬ ПРИЗМУ МЕЖЭТНИЧЕСКОГО ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ Квилинкова Елизавета	453
ОТРАЖЕНИЕ СОХРАНИВШИХСЯ И УТРАЧЕННЫХ ЭЛЕМЕНТОВ ТРАДИЦИОННОГО КОСТЮМА В ГАГАУЗСКОМ ПЕСЕННОМ ФОЛКЛОРЕ Квилинкова Елизавета	459
«ИСТОРИЯ ЗА ПРЕДЕЛАМИ УЧЕБНОГО КАБИНЕТА». АМЕРИКАНСКАЯ ИСТОРИЯ ВНЕ СРЕДНЕЙ ШКОЛЫ В ПЕРВОЙ ПОЛОВИНЕ XX В. Корзюк Александр	465
МИР ГЛАЗАМИ ГИМНАЗИСТА: ДНЕВНИК К.А. БЕРЕЗКИНА КАК ИСТОЧНИК ПО ИСТОРИИ РОССИЙСКОЙ ПРОВИНЦИИ СЕРЕДИНЫ XIX ВЕКА Кузнецов Алексей	471
ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ И ИНТЕГРАЦИЯ КИТАЙСКОЙ И ЗАПАДНОЙ ТЕАТРАЛЬНЫХ КУЛЬТУР В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ: ТЕНДЕНЦИИ И ВЫЗОВЫ С ТОЧКИ ЗРЕНИЯ ФИЛОСОФИИ КУЛЬТУРЫ Ли Юнцзе	475
ТОПОНИМЫ ТАТАРО-НОГАЙСКОГО ПРОИСХОЖДЕНИЯ НА ЮГЕ МОЛДОВЫ Маевская Людмила	478
ВЛИЯНИЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ СОВРЕМЕННОГО ОБЩЕСТВА НА КОГНИТИВНЫЕ СПОСОБНОСТИ ИНДИВИДА Приходько Фёдор	483
РОЛЬ ПРАВОСЛАВНОЙ КУЛЬТУРЫ В СОВРЕМЕННОМ ДУХОВНО-НРАВСТВЕННОМ ВОСПИТАНИИ Сташкевич Ольга	486
STAREȚII SCHITULUI RĂCIULA, 1798-1959. Grecu Ruslan	490
КОМРАТ И ЕГО ЖИТЕЛИ В ЗАМЕТКАХ ДВУХ БЕССАРАБСКИХ ЖУРНАЛИСТОВ (30-е гг. XX в.) Думиника Иван	496
ТОРГОВО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ ЮЖНОЙ БЕССАРАБИИ В XIX-НАЧАЛЕ XX ВВ Душкова Наталья	504
ПЕРВАЯ МАССОВАЯ ДЕПОРТАЦИЯ ГАГАУЗСКИХ СЕМЕЙ 12-13 ИЮНЯ 1941 Г. С ТЕРРИТОРИИ МССР В ДОКУМЕНТАХ И ВОСПОМИНАНИЯХ Капанжи Светлана	508

ПРЕОБРАЗОВАНИЯ В БЫТУ ГАГАУЗОВ В К. XX- Н. XXI ВВ.: ФАКТОРЫ, ИЗМЕНИВШИЕ СЕМЕЙНЫЕ ТРАДИЦИИ Романова Светлана	516
КУЛЬТУРНАЯ ТРАВМА КАК ИСТОЧНИК ОБЩЕСТВЕННОЙ НЕБЕЗОПАСНОСТИ: СОЦИАЛЬНО-ФИЛОСОФСКИЙ АНАЛИЗ Савицкий Константин	521
К ВОПРОСУ О ШКОЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ БОЛГАР БЕССАРАБИИ 1812 - 1918 Г.Г. В ИСТОРИОГРАФИИ Смирнова Мария	527
ПАМЯТЬ И ИСТОРИЯ ГОЛОДА 1946-1947 ГГ. В ГАГАУЗИИ: ИССЛЕДОВАНИЯ, РЕЗУЛЬТАТЫ, ОБМЕН ОПЫТОМ Танасович Иванна	533
НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ЖИЗНИ В СИБИРИ: БЫТ И АДАПТАЦИЯ ДЕПОРТИРОВАННЫХ БОЛГАР И ГАГАУЗОВ МССР (КОНЕЦ 40-Х-НАЧАЛО 50-Х ГГ. XX ВВ.) Терзи Ольга	539
БУДЖАК В ТВОРЧЕСТВЕ ЮЗЕФА ИГНАЦИЯ КРАШЕВСКОГО Тихомиров Андрей	546
ВЫБОРЫ 1930 ГОДА В СЕЛЕ АВДАРМА В РУМЫНИИ И УНИЧТОЖЕНИЕ МЕСТНОЙ ЭЛИТЫ В КОММУНИСТИЧЕСКИЙ ПЕРИОД Трандафилова Ольга	550
"КОНГРЕСС БЕССАРАБСКИХ БОЛГАР В 1929 ГОДУ И ЕГО ЛИДЕР, ПРАВОЗАЩИТНИК ФЁДОР (ТОДОР) ТРИФОНОВИЧ УЗУН" Кальчев Борис	556
ДЕМОГРАФИЧЕСКАЯ ДИНАМИКА РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА: ДОЛГОСРОЧНЫЕ ПРОГНОЗЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ Репик Игорь	565
PLOTÎN VƏ PLATONUN ÖLÜMSÜZ RUH FİKRİNƏ QAYIDIŞ İbrahim Bağirov	570

SECTION VIII. CULTURE AND ART
SEKŦİYA VIII. KULTURA HEM INCĂZANAAT
SECŦIUNEA VIII. CULTURĂ ȘI ARTĂ
СЕКЦИЯ VIII. КУЛЬТУРА И ИСКУССТВО

TÜRK DÜNYASINDA "KAÇAK NEBİ" EZGILERİ Resul Bağî	574
YENİ BİLİM'İN TÜRK MÜZİĞİ NAZARI ANLAYIŞIYLA İLK TEMASI: DIMITRIE CANTEMIR'IN DİYALEKTİK Hüseyin Cem ESEN	582
CUMHURBAŞKANLIĞI OSMANLI ARŞİVLERİNDE FONKSİYONEL KULLANIM ALANLARINA GÖRE BAZI GİYİSİLİK TEKSTİLLERİ Ahmet AYTAÇ	588
MOLDOVA-BEŞELMA DIMITRI KARAÇOBAN GAGAUZ MILLİ TARİH VE ETNOGRAFYA MÜZESİNDEKİ DOKUMALARIN İNCELENMESİ Deniz Gümüş	597
ИНТЕРАКТИВНЫЕ ПОДХОДЫ В МУЗЫКАЛЬНОМ ВОСПИТАНИИ: КИНЕСТЕЗИЯ КАК ОРИЕНТИР В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БУДУЩЕГО ПЕДАГОГА РАННЕГО И НАЧАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ Велисар Вероника, Вакарчук Мариана	602

ВЗАИМОПРИКЛЮЧЕНИЕ ФОЛЬКЛОРА В ПРИКУЛЬТУРНОМ ПРОСТРАНСТВЕ Тодоров Виталий	608
ЭВОЛЮЦИЯ И АКТУАЛЬНОСТЬ СОВРЕМЕННОЙ МУЗЫКАЛЬНОЙ НОТАЦИИ: ОТ ГЛИФОВ ДО ЦИФРОВЫХ ФОРМАТОВ Щеголева Татьяна	611
ФОРТЕПИАННЫЙ КОНКУРС КАК СРЕДСТВО ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РОСТА: ВОЗМОЖНОСТИ И ВЫЗОВЫ ДЛЯ ЮНОГО МУЗЫКАНТА Муткогло Татьяна, Станцой Наталья	618
АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ФОРТЕПИАННОЙ ПЕДАГОГИКИ Барбанягра Наталья	622
ФОРМИРОВАНИЕ ТОЛЕРАНТНОСТИ ЧЕРЕЗ МУЗЫКАЛЬНОЕ ВОСПИТАНИЕ: ПУТИ ПРЕОДОЛЕНИЯ БУЛЛИНГА В ПОЛИКУЛЬТУРНОЙ СРЕДЕ Пойдолова Ирина	627
ФОРМИРОВАНИЕ НАВЫКОВ ЗВУКОИЗВЛЕЧЕНИЯ У УЧАЩИХСЯ НА НАЧАЛЬНОМ ЭТАПЕ ОБУЧЕНИЯ Василькова Майя, Василькова Влада	630
ОСНОВНЫЕ МЕТОДЫ ПОДГОТОВКИ УЧАЩИХСЯ-ПИАНИСТОВ К ПУБЛИЧНЫМ ВЫСТУПЛЕНИЯМ Василькова Майя, Узун Зинаида	634
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЭТЮДОВ В ФОРМИРОВАНИИ ИСПОЛНИТЕЛЬСКОЙ ТЕХНИКИ: КАК ВЫБРАТЬ ПОДХОДЯЩИЙ РЕПЕРТУАР Казмалы Татьяна, Гуцу Анна	637
МУЗЫКАЛЬНЫЙ РЕПЕРТУАР КАК ИНСТРУМЕНТ ФОРМИРОВАНИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ, ТВОРЧЕСКИХ И ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ НАВЫКОВ У УЧАЩИХСЯ СПЕЦИАЛЬНОСТИ Терзи Вероника	640
ОСОБЕННОСТИ ИЗУЧЕНИЯ СПЕЦИФИКИ БОЛГАРСКОГО ПЕСЕННОГО ФОЛЬКЛОРА ДЕТЬМИ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА Ламбова Екатерина	646
СОДЕЙСТВИЕ ВОЗРОЖДЕНИЮ ПРАВОСЛАВНОЙ ПЕВЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ В ДЕТСКИХ ВОКАЛЬНО-ХОРОВЫХ КОЛЛЕКТИВАХ. ИЗ ОПЫТА РАБОТЫ МБОУДО ПЕРВОМАЙСКАЯ ДШИ Бондаренко Наталья, Лисьева Елена	649
СВЯЗЬ СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ С КУЛЬТУРНЫМ ОПЫТОМ И НАЦИОНАЛЬНЫМИ ТРАДИЦИЯМИ Валентина Кузнецова	654
МУЗЫКАЛЬНОЕ НАСЛЕДИЕ ИЛЬИ ФИЛЕВА, ВКЛАД В РАЗВИТИЕ КОМПОЗИТОРСКОГО ИСКУССТВА ГАГАУЗИИ Щеголев Владимир	657
РАЗВИТИЕ КУЛЬТУРНО-ПРОСВЕТИТЕЛЬСКОЙ РАБОТЫ В ГАГАУЗСКИХ СЁЛАХ В ПОСЛЕВОЕННЫЙ ПЕРИОД Кеся Мария	660

Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesinde T743 arşiv numarasıyla kayıtlı şiir mecmuasında “Müseddes-i Miyânî Raḥmetu’llâhi ‘Aleyh” başlığı altında kaydedilen tesdisin Miyânî’ye aidiyeti hususunda kesin bir bilgi mevcut değildir. Kanaatimizce Münîrî mahlaslı bir şairin kaleme aldığı bu tesdiste mahlasın yanlış belirlenmesinden kaynaklanan bir yanlış söz konusudur. Bu örnek, mecmualarda verilen bilgilere ihtiyatlı yaklaşmak gerektiğini bir kez daha gösterdiği gibi Miyânî’nin şiirleri tespit edilirken mahlasa özellikle dikkat edilmesinin önemini de vurgular niteliktedir.

Kaynakça:

1. Devellioğlu, Ferit [1997]. *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
2. Genç, İlhan (haz.)(2000). *Esrar Dede, Tezkire-i Şu’arâ-yı Mevleviyye*. Ankara: AKM Yayınları.
3. Gıynaş, Kamil Ali [2017]. *Pervâne Bey Mecmuası*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55832,pervane-bey-mecmuasi-pdf.pdf?0>.
4. Gök, Selim [2013]. *Milli Kütüphane’ye Kayıtlı 06 Mil YZA 485 Nolu Mecmu’a-i Eş’âr (İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
5. İpekten, Haluk vd. [1988]. *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
6. Kurt, Aygül [2022]. *İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi T743 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuasının (91^a-141^b) MESTAP’a Göre Tasnifi (İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Bartın: Bartın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
7. Kurt, Aygül ve Karaman, Gülay [2024]. “İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi T743 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuasının (91^a-141^b) MESTAP’a Göre Tasnifi”. *Çeşm-i Cihan: Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi E-Dergisi*. 11(1): 81-121.
8. *Mecmû’a-i Eş’âr* [t.y.]. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi. Nu: T743.
9. *Mecmû’a-i Eş’âr* [t.y.]. Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu. Nu: 06 Mil Yz A 485.
10. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. <http://teis.yesevi.edu.tr/> (Erişim Tarihi: 15.12.2024).

UDC 811.512.165’282

AZƏRBAYCAN DİLİNİN ŞİVƏLƏRİ VƏ ÖZBƏK DİLİNDƏ ORTAQ SÖZLƏR

Qəmbərova Sevinc

Ph.D.(c.).in Science of Filology

Khazar University

Baku, Republic of Azerbaijan

orcid id: 0000-0002-2673-5051

Abstract. Since the early 20th century, the dialects of the Azerbaijani language have been extensively studied using descriptive methods, and many dialectological dictionaries and atlases have been published. There has now arisen a need to investigate the materials specific to the various branches of these dialects using a comparative approach. In this regard, research dedicated to comparing Turkic languages and dialects has become especially pertinent. Since the beginning of the 21st century, significant dissertation works in Azerbaijani linguistics in this area have been undertaken.

In the article, the dialects of the Azerbaijani language are compared with the Uzbek language, and common features have been identified. The comparison was carried out at the lexical level, and the common lexicon between the Azerbaijani dialects and the Uzbek language has been determined. This common lexicon mainly consists of ancient Turkic words: ağırramax, bayramnıx, bijəltəx, bijəndər, cəviz, çamır, çin, çim, dam, damad, davar, davarcıg, eşix, eşmax, əfci, qazdanməg, mayıf, nay, naxoş, sığır, kəl, kəndi, küz, yengilməx, in, ini, irağ, ixdiyar, uruğ, etc.

In researching the words common to both the Azerbaijani dialects and the Uzbek language, both written and oral sources have been consulted. Wherever applicable, examples have been provided from dialect lexicons, the modern Uzbek language, Kaşgari's dictionary, the Book of Dede Qorqud, and the Oguzname.

Keywords: Azerbaijani language, dialect, Uzbek language, common words, comparison, lexicon.

Giriş. Türk dilləri ailəsinə 30-a yaxın dil daxildir ki, daha çox uyğunuq təşkil edən xüsusiyyətlərinə görə bu dillər müxtəlif qruplarda birləşdirilir. Azərbaycan və özbək dilləri türk dilləri ailəsinə daxil olub özünəxas fonetik, leksik, qrammatik xüsusiyyətləri olan müstəqil qohum dillərdir. Azərbaycan dili Azərbaycan Respublikasının dövlət dilidir, bu dildə yer üzərində 50 milyona yaxın adam danışır. Azərbaycan dilinin tarixi kökləri qədimdir, dialektləri əsasında seçmə və əvəzetmə yolu ilə imla qaydaları, normaları, funksional üslubları olan cıllalanmış ədəbi dili yaranmışdır. Azərbaycan dili türk, qaqaüz, türkmən dilləri ilə birlikdə türk dilləri ailəsinin oğuz qrupuna daxildir.

Özbək dili salar, yeni uyğur, sarı uyğur dilləri ilə birlikdə türk dilləri ailəsinin karluq-uyğur qrupuna daxildir. Özbək dili Özbəkistan Respublikasının dövlət dilidir, bu dildə 20 (iyirmi) milyona yaxın əhali danışır. Özbəklər həm də Qazaxıstan, Tacikistan, Türkmənistan respublikalarında, Çinin Sintezyan-Uyğur ərazisində, Əfqanıstanda (şimal hissəsində) yaşayırlar. Özbək ədəbi dili karluq və uyğur tayfa birliklərinin əsasında formalaşmışlar. Bu dilin formalaşmasında oğuz və qıpçaq tayfaları da həlledici rol oynamışlar. Bu dil XI-XIV əsrlər ərzində türk adı altında tanınmış, XV əsrdən başlayaraq cığatay dili kimi tanınmışdır (Xəlilov, Türkologiyaya giriş, 2013, s. 296).

Türk dilləri ailəsinə daxil olan dillər monoqrafik üsul ilə həm ədəbi dil, həm də dialektləri səviyyəsində kifayət qədər araşdırılmış, bu istiqamətdə dəyərli tədqiqat işləri ortaya qoyulmuşdur. Artıq qohum dilləri və onların dialektlərini müqayisəyə cəlb edərək ümumtürk elmi miqyasında araşdırmalar aparmaq və dəyərli faktları işıqlandırmaq dövrü gəlmişdir. Çünki bu kimi araşdırmalar türklər üçün ortaq ünsiyyət dili, ortaq terminologiya, ortaq imla qaydaları və digər istiqamətlərdə aparılan işlər üçün çox faydalıdır. Bu ehtiyacdən irəli gələrək XXI əsrin əvvəllərindən başlayaraq bu kimi araşdırmaların vüsəti genişlənmiş, diaxron və sinxron olaraq bir çox müqayisəli-lingvistik təhlillər aparılmışdır.

Bu istiqamətdə Azərbaycan dilçiliyində bir çox işlər görülməkdədir: 2013-cü ildə Zabıtə Teymurlu "Azərbaycan dili dialektlərində və türk ədəbi dilində işlənən ortaq sözlər" mövzusunda, 2017-ci ildə Sevinc Qəmbərova "Azərbaycan dilinin qərb şivələri və türk dilinin Qars şivələrinin leksikasının müqayisəli-lingvistik təhlili" mövzusunda, 2018-ci ildə Qalibə Hacıyeva "Naxçıvan dialekt və şivələrinin Güney Azərbaycan və Şərqi Anadolu dialektləri ilə müqayisəli təhlili" mövzusunda, 2021-ci ildə Əlvən Cəfərov "Qərbi Azərbaycan və Şərqi Anadolu dialektlərinin etnolingvistik xüsusiyyətləri" mövzusunda dissertasiya işləri müdafiə etmişlər.

Azərbaycan ədəbi dili və şivələri arasında müəyyən fərqli xüsusiyyətlər vardır. Belə ki, əgər Azərbaycan ədəbi dili incələşməyə meyllidirsə, qərb şivələrində qalınlaşma hadisəsi müşahidə olunmaqdadır, ədəbi dildə damaq ahəngi hökm sürürsə, qərb şivələrində dodaq ahənginin izləri vardır və s. Həmçinin, lüğət tərkibinə baxsaq, görərik ki, milli sözlər ilə yanaşı Azərbaycan ədəbi dilində monqol, ərəb-farsa, rus-Avropa və s. mənşəli alınmalar da çoxluq təşkil edir, şivələrdə isə qədim türk leksik qatı izlənilməkdədir. Bu kimi xüsusiyyətləri lüğət tərkibi ilə yanaşı, Azərbaycan dili şivələrinin fonetik və qrammatik laylarında da izləmək olar: qədim türk abidələrində mövcud olan səsləri (ŋ), qədim qrammatik xüsusiyyətləri (yönlük halda k ünsürü, arxaik halların izləri, feili bağlamaların qədim şəkilçilər ilə işlənməsi) və s.

Azərbaycan dilinin şivələri səviyyəsində müşahidə edilən lingvistik cəhətlər, digər türk dillərində ədəbi dil səviyyəsində izlənilməkdədir. Məqalədə Azərbaycan dilinin şivələri özbək ədəbi dili ilə müqayisəyə cəlb edilərək ortaq xüsusiyyətlər ortaya çıxarılmışdır. Araşdırma həm Azərbaycan dilinin şivələri və özbək ədəbi dilinin materialları əsasında fonetik və leksik

səviyyələrdə aparılmışdır. Yeri gəldikcə Kaşğarının lüğətinə, “Dədə-Qorqud kitabı”na, “Oğuznamə”yə və başqa mənbələrə də müraciət olunmuşdur.

Bugünkü türk xalqlarının ədəbi dillərini və ya dialektlərini və eyni zamanda onların tarixi-etnik-genetik köklərinin dərinədən öyrənilməsində saysız-hesabsız leksik vahidlər də mühüm rolə malikdirlər və ümumtürk dillərinin leksik bazasına söykənməklə qohum dillərin dialekt və şivələrində müşahidə olunan inteqrasiya hallarını üzə çıxarmaq mümkündür (Hüseynova, 2020, s. 484). Dialekt leksikasında alınma sözlərə rast gəlinərsə də, əsasən qədim türk leksikası mühafizə edilmişdir. Türk dilləri ailəsinin oğuz qrupuna daxil olan digər türk dilləri ilə (türk, türkmən, qaqauz) Azərbaycan dili şivələri arasında xeyli ortaq sözlər vardır. Həmin sözlər Azərbaycan ədəbi dilində işləkliyi itirməmiş, lakin şivələrdə işlədilməkdədir. Eyni halı özbək dili ilə də müşahidə etdik, belə ki müəyyən ifadələr var ki, Azərbaycan dilinin passiv fonduna daxildir və ancaq müəyyən məhdud ərazilərdə işlədilir, özbək dilində isə aktiv fonda daxildir və ümumişlək söz hesab edilir.

Dilin lüğət tərkibi onun ən çox dəyişikliyə məruz qalan qatıdır. Hər bir dil məxsus olduğu xalq ilə eyni taleyi yaşayır. Xalqın tarixində baş verən bütün hadisələr, təsirlər, miqrasiyalar onun dilində və dialektlərində öz dərin izini buraxır. Türk dilləri ailəsində olan dillərin lüğət tərkibinin yarısından çox hissəsi (təxminən 60 faizi) özündə qədim türk leksikasını əks etdirir və elə bu layda onları birləşdirir. Müəyyən qədim türk sözləri vardır ki, Azərbaycan ədəbi dilində öz işləkliyi itirmiş, lakin şivələrində qorunub saxlanılmışdır. Özbək ədəbi dilində isə bu sözlər hazırda işlədilməkdədir:

Ağırramax (Cəbrayıl, Göygöl, Şəmkir)-hörmətlə qəbul etmək (qonağı). Məs.: -Məsələn, sən qonax gəleysən, sonra gedib deysən kin, məni yaxşı ağırradılar (Azərbaycan dilinin dialektoloji lüğəti, 2007, s.14). Özbək dilində eyni mənada istifadə edilən *oğırloq* sözü müşahidə edilir (Berdak, 1993, s. 10). Kaşğarının lüğətində “əziz, möhtərəm” mənasını ifadə edən *ağır* sözü qeydə alınmışdır: “ağırlıq kişi-xalq və ya bəy tərəfindən ağırılan, yəni əziz tutulan adam; tənqiri məni ağırladı-tanrı məni əziz tutdu”. Lüğətdə *ağırlıq* “əziz, hörmətli, hər kəs tərəfindən sayılan, ağırılan, əzizlənən adam” ləksemi də verilmişdir (Kaşğari, 2006, s. 126, 202). Bu ifadə “Oğuznamə”nin dilində istifadə edilmişdir: Ağırılanı ağırılar (Oğuznamə, 2006, s. 42). “Dədə Qorqud kitabı”nda bu sözə rast gəlinir: -Ozan, evin tayağı oldur ki, yazıdan-yabandan evə bir qonaq gəlsə, ər adam evdə olmasa, ol anı yedirər-ıçırər, ağırılar-əzizlər, göndərər; -Üç gün təmam ağırıladı və s. (Kitabi-Dədə Qorqud, 1988, s. 33, 104).

Bayramnıx (Ağdam, Bərdə, Füzuli, Tərtər)-bayram münasibətilə qız evinə göndərilən pay, bayram hədiyyəsi. Məs.: -Nişanısına bayramnıx göndərdi Əli (Bərdə) və s. (Azərbaycan dilinin dialektoloji lüğəti, 2007, s.44). Özbək dilində “bayram münasibəti ilə yaxın insanlara verilən töhfə, bayram sovgatı” *bayramlık* sözü işlədilir. Məs.: -Kelingizga man buni [krepdeshinni] oldim, sizga uch-t'ort bayramlikni bir qilib olib kelaman. O'. Umarbekov, Ona (O'zbek tilining izohli lug'ati: 80 000 dan ortiq so'z va so'z birikmasi.J.I.A-D., 2023, s.325).

Bijəltəx', bijəndər (Şuşa, Qazax)-kələkbaz, bəc, hiyləgər. Məs.: -Çox bijəltəx' gədədi bizim bu Məhi, heş allatmax olmur onu (Şuşa); -Belə bijəndər adam olmaz (Qazax) və s. Gəncə, Şuşa şivələrində bu sözdən əmələ gələn “kələkbazlıq, bəclik, hiyləgərlik” mənasını ifadə edən *bijəndərrix', bijəltəx'lix'* sözləri də istifadə edilir. Məs.: -Bijəndərrix'də onun qavağına çıxan olmaz (Gəncə); -Bijəltəx'lix'də hamını ötuf keşmişən (Şuşa) və s. (Azərbaycan dilinin dialektoloji lüğəti, 2007, s.55).

Özbək dilində “heç kimə imkan verməyən, çoxdanışan” bijildoq sözü işlədilir. Məs.: -Bijildoq xotin.-Ayvonida bu xonadonning bijildoq bekasi. Oybek, Navoiy. Həmçinin, bu sözdən əmələ gələn bijildoqlıq (heç kimə danışmağa imkan verməmək, kobudluq etmək) sözü də özbək dilinin lüğət tərkibinə daxildir. Məs.: -O'z bijildoqligi bilan kolxozda “Qumri qaqildoq” deb nom chiqargan ayol. A. Mirahmedov, O'tyuraklar (O'zbek tilining izohli lug'ati: 80 000 dan ortiq so'z va so'z birikmasi.J.I.A-D., 2023, s.449).

Cəviz (Ağcabədi, Cəbrayıl, Culfa, Laçın, Naxçıvan, Ordubad, Şərur, Zəngilan)-qoz. Məs.: -Cəviz meşələrdə çox çoxdu (Zəngilan); -Cəviz bu kətdə çox olur və s. (Azərbaycan dilinin

dialektoloji lüğəti, 2007, s. 74). Bu söz özbək dilində geniş şəkildə izlənilən c~j hadisəsinə uyğun olaraq *jeviz* şəklində istifadə edilir (Berdak, 1993, s. 27).

Çamır (Goranboy, Qazax, Şahbuz, Şəmkir, Tovuz, Yevlax)-palçıq. Məs.: -Su çamır kimi gələr, çay qoymağ olmaz (Tovuz); -Getdim gördüm at batıb çamıra, çıxı bilmir (Şahbuz) (Azərbaycan dilinin dialektoloji lüğəti, 2007, s. 89). Özbək dilində bu sözün *çomur* formasında işlədildiyini görürük (Berdak, 1993, s. 29). “Oğuznamə”də bu sözə rast gəlinir: Kötü cəmri//çamırı bay olmaz (Oğuznamə, 2006, s. 152).

Çim (Ağcabədi, Bakı, Daşkəsən, Goranboy, Xanlar, Kürdəmir, Qazax)-tamam, tamamilə. Məs.: -Xüreg lap çim yağdı (bakı); Məs.: -Ət çox yağlı olanda də:rix' çim yağdı (Goranboy) və s. (Azərbaycan dilinin dialektoloji lüğəti, 2007, s. 102). Özbək dilində *chim* sözü var ki, “ot, yaşıllıq” mənasını bildirir. *Chim bosmoq* isə yaşıllaşdırmaq, bitki əkmək deməkdir. Məs.: - Biz uchun ko'karar do'ngliklarda chim, Biz uchun yashaydi ko'kada yulduzlar. “Yoshlik” (O'zbek tilining izohli lug'ati: 80 000 dan ortiq so'z va so'z birikmasi. J. VI, 2023, s. 778). Kaşğarının lüğətində *çim* vahidinin qədim türk dilində iki mənada işlədildiyi göstərilmişdir: 1. Bir şeyin çiy və ya yaş olmasını vurğulamaq üçün işlənir: çim yik ət-çim çiy ət, çim öl ton-çim yaş paltar; 2. Ayrıq otu. Yerdən yarıköklü şəkildə biçilib yığılır, qurudulduqdan sonra od qalamaq üçün çırpı işlənir: çim bıçtı-ayrıq otu biçdi, yığdı (Kaşğari, 2006, s.349).

Çin (Ağcabədi, Ağdaş, Bakı, Bərdə, Cəbrayıl, Göyçay, Lənkəran, Tərtər, Zərdab)-düz, doğru. Məs.: -Yuxum çin çıxdı (Cəbrayıl); Məs.: -Nənəmin yuxusu çin oldu (Zərdab) və s. (Azərbaycan dilinin dialektoloji lüğəti, 2007, s. 102). Özbək dilində *chin* şəklində yazılır və “həqiqi, həqiqətən, doğru, düzgün, real vəziyyət, hadisə və s.” mənalarında işlədilir. Məs.: -Otamning yo'qdir tayini, Men aytay gapning chinini. “Nurali”. Shu onda xavotiri chinga aylandi. “Sharq yulduzi” (O'zbek tilining izohli lug'ati: 80 000 dan ortiq so'z va so'z birikmasi. J. VI, 2023: 780). Kaşğarının lüğətində bu vahid *çin* “doğru, çin, səhih” kimi göstərilmişdir: Çin sözlər-o, doğru deyir; Çin aydıncı-düz dedin (Kaşğari, 2006, s.350).

Dam (Borçalı, Cəbrayıl, Gədəbəy, İmişli, Kürdəmir, Qazax)-1.qazma (Borçalı). Məs.: - Keşmişdə qışda kətdilər damda olardı; 2.hər cür tikili, bina (Cəbrayıl, İmişli,Kürdəmir). Məs.: -Dam deyərük daş əvə, kərpic əvə (İmişli); -Bizdə bişir-düşürü damda eliyəllər (Kürdəmir) və s. *Dam* sözü Azərbaycan dilinin digər şivələrində başqa mənalarda istifadə edilir: 1.tavan (Kürdəmir, Quba, Ordubad); 2.tövlə (Gəncə,Göyçay, Karvansaray, Kürdəmir, Qazax, Sabirabad, Salyan, Şəki, Şəmkir, Şuşa, Tərtər). Məs.: -Evin damı qurtarmıyıb (Ordubad); -Heyvannarı dama doldırdım (Şuşa) və s. (Azərbaycan dilinin dialektoloji lüğəti, 2007, s. 113). “Dədə Qorqud kitabı”nın dilində *tam* şəklində istifadə edilir: -Gördi kim, oğrı köpək, yekə tana evini bir-birinə qatmış-tauq komasına, sığır tamına dönmüş; -Bənciləyin qarısından ağ əllərin bağladuban toñuz tamında yatırmı olur? (Kitabi-Dədə Qorqud, 1988, s.33, 114).

Dam sözü özbək dilində a>o səs əvəzlənməsinə uğrayaraq *dom* şəklində və bir çox mənalarda işlədilir. Məs.: -Binobarin, har bir domdan oqilona foydalanish zarur etdi. S.Karomatov, Oltin qum (O'zbek tilining izohli lug'ati: 80 000 dan ortiq so'z va so'z birikmasi.J.I.A–D., 2023, s. 894).

Damad (Quba)-kürəkən. Məs.: -Cəfərin damadı naxuşdu və s. (Azərbaycan dilinin dialektoloji lüğəti, 2007, s. 113). Özbək dilində bu söz Azərbaycan dili şivələri və digər türk dillərindən fərqli olaraq (türk, türkmən, qaqauz və s.) bu dilə xarakterik olan a~o səs əvəzlənməsinə uğrayaraq *domot* şəklində istifadə edilir (Berdak, 1993, s. 35).

Davar (Təbriz)-qoyun. Məs.: -Bizim davarrarı qoymırdıla orda otdası <otlasın> (Azərbaycan dilinin dialektoloji lüğəti, 2007, s.120). Azərbaycan dilinin qərb şivələrində bu söz “kiçik buynuzlu heyvan” mənasında istifadə edilir. Özbək dilində eyni mənada *dovor* şəklində işlədildiyini görürük (Berdak, 1993, s. 35). Kaşğarının lüğətində *tawar* “mal, əşya”, *tawarlıq* (tawarlıq ər-malı olan adam), *tawarluk* “mal qoyulan yer” sözləri öz əksini tapmışdır (Kaşğari, 2006, s. 409, 474, 480). “Oğuznamə” də bu söz *tavar*, *tovar* şəklində verilmişdir: Tovarın yavuqlandığı vaqt bölüşdüyn kişiye sor; Tavar ilə issi arasına girə gör, sonı qolay olur; Məlik,-dəgirmən, tavar,-qouun, devlät,-oğul (Oğuznamə, 2006, s. 120, 121, 164).

Davarciğ (Ordubad)-dağarcıq, torba. Azərbaycan dilinin Ağbaba şivəsində *davarçın* formasında işlədilir (Azərbaycan dilinin dialektoloji lüğəti, 2007, s. 120). Kaşğarının lüğətində “içinə buğda və başqa şeylər qoyulan nəsnə, dağarcıq, kisə, çuval, xaral” mənasını ifadə edən *tağar* sözü qeydə alınmışdır (Kaşğari, 2006, s. 409). “Dədə-Qorqud kitabı”nda *tağarcığ* sözü istifadə edilmişdir: -Çoban tağarcığı çıqardı və s. (Kitabi-Dədə Qorqud, 1988, s. 46). Özbək dilində bu söz *doğorjıx* şəklində işlədilərək eyni mənanı ifadə edir (Berdak, 1993, s. 34).

Eşix (Böyük Qarakilsə, Çənbərək, Naxçıvan, Ögüz, Tovuz, Zaqatala)- həyət. Məs.: -Gedirix' qonşunun eşişində bir isdikən çay içirix' (Oğuz); - Eşix'də bir sö:üx var k1, gəl görəsən (Tovuz) və s. (Azərbaycan dilinin dialektoloji lüğəti, 2007, s. 151). Özbək dilində bu ifadə *eshik* şəklində yazılır və “ev, bina, xanədan, çöl, bayır, müəyyən bir obyektin açılıb bağlanan, girilib çıxılan hissəsi (otaq, təyyarə, qəfəs, saat və s.) mənasını ifadə edir. Məs.: -Mehman kəlar eshikdan, Rizqi kəlar teshikdan. Maqol; - Bu o'rtada soat eshigi ochilib, kakku qush chiqdi-da: “Kakku! Kakku!”, deb yana kirib ketdi. U. Ismoilov, Saylanma; - Eshigimda juda ko'p odamlar ishlagan. Oybek, Tanlangan asarlar (O'zbek tilining izohli lug'ati: 80 000 dan ortiq so'z va so'z birikmasi. J.II.E-K, 2023, s. 83). *Eşik* leksemi “Oğuznamə”də işlədilmişdir: İş işləməyəyim deyirsən, eşikdə ol (Oğuznamə, 2006: 37). “Dədə-Qorqud kitabı”nda bu söz *eşik*, *eşig* şəklində istifadə edilmişdir: -Eşikdəki inaqqlar! - Qapu eşiği üzərindən arqurı qomışlardı ki, bu məhəldə xan Qazan yetdi və s. (Kitabi-Dədə Qorqud, 1988, s. 63, 74).

Eşmax (Qax)-qazmaq. Məs.: -Yolun qırağını eşip salıllar, sel gələndə hordan əxsın <axsın> (Azərbaycan dilinin dialektoloji lüğəti, 2007, s.152). Özbək dilində “çevirərək bükərək bişirmək, qarışdırmaq, əyirmək və s.” mənalrı ifadə edən *eshmoq* sözü işlədilir. *Eshkak eshmoq* “sıra, növbə çəkmək” ifadəsinə də rast gəlinir. Məs.: -Hayotxon bechora ip eshib, marvaridlarni terishga o'tirdi. M.İsmoiliy, Farg'ona; -Labi cho'chchaygan kichkinagina sanitar qiz eshkak eshardi. A.Muxtor, Davr mening taqdirimda (O'zbek tilining izohli lug'ati: 80 000 dan ortiq so'z va so'z birikmasi. J.II.E-K, 2023, s.85-86).

Əfci (Basarkeçər, Borçalı, Gədəbəy, Hamamlı, Xocavənd, Qazax, Tovuz, Mingəçevir)-qadın işinə qarışan kişi; xırdaçı, çürükçü; xəbərçi, sözgəzdiren. Məs.: -Qadınnarın işinə qarışan kişiye əfci de:rix' (Basarkeçər); -Yaman əfcisən ha (Qazax). Çənbərək, Gədəbəy, Qazax şivələrində bu sözə yaranıb “boş-boş, mənasız danışmaq” mənasını ifadə edən *əfci-əfci: əfci-əfci danışmax* ifadəsi istifadə edilir. Məs.: -Əfci-əfci danışma, yaxşı danış (Gədəbəy) (Azərbaycan dilinin dialektoloji lüğəti, 2007, s.155). Özbək dilində lof “yalan, boş sözlər”, lofçi “yersiz danışan” sözləri qeydə alınmışdır (Berdak, 1993, s. 255).

Qazdanməğ (Yardımlı)-lovğalanmaq, özünü üstün tutmaq. Məs.: -Nə qazdaneysən, yanında kiləri nə sayeysən və s. (Azərbaycan dilinin dialektoloji lüğəti, 2007, s. 289). Həmçinin ümumxalq dilində *qazdamax* “aldatmaq, kələk gəlmək” ifadəsi də işlədilir. Özbək dilində *gazlamoq*, *gazlashmoq* sözləri vardır ki, “hər hansı mayeni qazla doyurmaq, mayeyə qaz vermək; qaz ilə təmin edilmək” mənalrını bildirir (O'zbek tilining izohli lug'ati: 80 000 dan ortiq so'z va so'z birikmasi. J.II.E-K, 2023, s. 203-204).

Mayıf (Ağdaş, Cəbrayıl, Cəlilabad, Culfa, Dəvəçi, Füzuli, Gədəbəy, Qax, Qarakilsə, Qazax, Laçın, Lənkəran, Masallı, Salyan, Şəki, Şəmkir, Tovuz, Yardımlı, Zəngilan)-şikəst. Məs.: -Qızın bi gözi mayıfdı (Lənkəran); -Mayıf adamam, işə yaramıram (Şəki) və s. (Azərbaycan dilinin dialektoloji lüğəti, 2007, s.347). Özbək dilində *mayıb* şəklində yazılaraq eyni mənanı ifadə edən ifadə istifadə edilir (Berdak, 1993, s. 257).

Nay (Bərdə, Gəncə, Göyçay, Qazax, Şəmkir)-məzəli, zarafatçı. Məs.: -Nay yoldaşın yanında adam qojalmaz (Gəncə) və s. Bu söz Qazax şivəsində “uzun <adam>”, Cəlilabad, Göyçay, Şamaxı şivələrində “qarmon”, Cəlilabad, Şamaxı şivələrində “qaval”, Gədəbəy şivəsində “key, gec başa düşən” mənalrında işlədilir. Şəmkir, Tərtər şivələrində “hoqqabazlıq, oyunbazlıq” mənalrını bildirən *naylıx*, Göyçay şivəsində “boş-boş” mənasında işlədilən *nay-nay* ifadələri qeydə alınmışdır (Azərbaycan dilinin dialektoloji lüğəti, 2007, s.370).

Özbək dilində *nay* leksemi bir mənalarda istifadə edilir: 1) uzun, içi dəşik boru. Məs.: Shisha nay. Qamish nay və s. 2) hər hansı alətin, qəlyanın uc hissəsi. Məs.: - Mulla chilimning nayini labiga

bir tegizgandan keyin uni Hayit amin tomoniga burib... bir jilmaydi. S.Ayniy, Qullar; 3) Nəfəs ilə ifa olunan dəşikli musiqi aləti. Məs.: -Uning ketidan biri nay, biri tanbur, biri dutor ko'targan uch yigit kirdi. A.Qahhor, Qanotsiz chittak. (O'zbek tilining izohli lug'ati: 80 000 dan ortiq so'z va so'z birikmasi.J.III. L–P, 2022, s.353).

Naxoş-xəstə. Qərbi Azərbaycan şivələrində (indiki Ermənistan Respublikasının ərazisi) *naxoş* sözü geniş şəkildə işlədilir. Bu sözdən yaranan *naxoşdamax* “xəstələnmək” feili də istifadə edilir. Məs.: -O gün sizdən gələnnən so:ra yaman naxoşdamışam; -Uşax naxoşdu və s. Özbək dilində “naxoş, dadsız, sevimsiz” mənalarını ifadə edən *noxuş* [naxuş] sözü istifadə edilir (Berdak, 1993, s. 278).

Səmiz (Dərbənd)-kök (ən çox mala aid edilir). Məs.: -Gəncəli həmişə mala yaxşı baxadu, həmi malları səmizdü (Azərbaycan dilinin dialektoloji lüğəti, 2007, s.427).). Həmin vahid “Dədə Qorqud kitabı”nda *simüz* şəklində işlədilmişdir. Məs.: -Simüz qoyun, arıq toqlı səni qapıqdan kafərlərə vermədim və s. (Kitabi-Dədə Qorqud, 1988, s.46). “Oğuznamə”nin dilində bu vahid *semiz* şəklində işlədilmişdir. Məs.: -Çün yoldaşın semiz sevməz, sən gir yüyir qarasına, Sonra semiz sana qalır, kimsə girməz arasına (Oğuznamə, 2006, s.85).

Səmiz Kaşğarının lüğətində “kök, kökəlmiş heyvan” mənasını ifadə eliyən söz kimi qeydə alınmışdır. Lüğətdə bu sözdən yaranan *səmizlik* “köklük” ifadəsi də verilmişdir (Kaşğari, I cild, 2006, s.370, 483). Özbək dilində *semiz* şəklində işlədilərək “şişman” mənasını ifadə edir (Berdak, 1993, s.304).

Sığır (Ağdam, Cəbrayıl, Göyçay, İsmayılı, Qafan, Qax, Qarakilsə, Şuşa, Şəki)-inək, naxır. Məs.: -Həmid kişinin malı çoxsa da, hamısı sığirdi (İsmayılı); -Sığır gələn vədədə ona iras gəldim (Qarakilsə) (Azərbaycan dilinin dialektoloji lüğəti, 2007, s. 432). Kaşğarının lüğətində *sığır* sözünün qədim türk dilində iki mənada işlədildiyi göstərilmişdir: 1. Xanların xalqla bərabər keçirdikləri ov. Xanın adamları meşəyə və çöllərə yayılır, vəhşi heyvanları qabaqlarına qatararaq xanın olduğu yerə sürürlər. Xan isə yorulmadan durduğu yerdən önünə çıxan heyvanları ovlayır. Buna sürək ovu deyilir; 2. Suw sığırı. Lüğətdə *sığırılığ* ifadəsi də öz əksini tapmışdır: Sığırılığ ərsığır sahibi (Kaşğari, 2006, s.369).

“Oğuznamə”də bu sözə rast gəlinir: Sağır sığırdır (Oğuznamə, 2006, s. 116, 474). “Dədə Qorqud kitabı”nın dilində *sığır* leksemi istifadə edilir: -Gördi kim, oğrı köpək, yekə tana evini bir-birinə qatmış-tauq komasına, sığır tamına dönmüş (Kitabi-Dədə Qorqud, 1988, s.33). *Sığır* sözünə “Kitabi-Dədə Qorqud” dastanında “mal otaran” mənasında işlənən *sığirtmac* sözündə də rast gəlinir: Məgər bir sığirtmacları vardı (Bayramov, 2022, s.391). Özbək dilində “inək, sığır” mənasında *siqir* [sigir] vahidi istifadə edilir (Berdak, 1993, s. 304).

Kəl (Şəki)-keçəl. Bu sözdən *kəl olmaq* “keçəl olmaq” ifadəsi yaranmışdır. Məs.: -Başına yara düşüf kəl o:ltıdı (Azərbaycan dilinin dialektoloji lüğəti, 2007, s. 246). Özbək dilində *kal* şəklində yazılaraq eyni mənanı ifadə edir (Berdak, 1993, s.242).

Kəndi (Basarkeçər, Şəki, Qazax)-öz. Dərbənd şivəsində bu vahid *kəndü* şəklində işlədilir. Məs.: -Qalxuzda günümüzə u qədər buğda düşeydi ki, kəndülərimüzdə yər yux, əvü bir küncində tükeydü (Dərbənd) və s. (Azərbaycan dilinin dialektoloji lüğəti, 2007, s. 249). Kaşğarının lüğətində *kəndü* şəklində verilərək “özü, zat, nəfs” mənasını ifadə etdiyi göstərilmişdir: ol kəndü aydı-o özü dedi (Kaşğari, 2006, s. 416).

“Oğuznamə”yə daxil olan hikmətli sözlərin tərkibində də *kəndü* əvəzliyi bir neçə dəfə istifadə edilmişdir: Kəndü düşən ağlamaza ağlamaq degil, amma gözi də çıxar; Hər kişiye kəndü şəhəri yeg gəlür Bağdaddan (Oğuznamə, 2006, s.156, 170). “Dədə Qorqud kitabı”nın dilində bu əvəzliyə rast gəlinir: -Qızla kəndü arasına biraqdı (Kitabi-Dədə Qorqud, 1988, s.112). Özbək dilində *kendi* “öz” şəklində işlədilir (Berdak, 1993, s. 92).

Küz (Borçalı, İmişli, Qax, Ordubad)-payız. Məs.: -Qoyunu yaz otar, yaz otarmadın duz otar, duz otarmadın küz otar (İmişli); -Taxıl səfdin küzdə sula, küzdə sulamadın buzda sula (Borçalı) və s. Azərbaycan dili şivələrində *küz* sözünün işlənmə arealı çox genişdir və müxtəlif mənalar ifadə edir: 1.quzu saxlanılan üstüörtülü yer; 2.əkin sahəsində kiçik arx; 3.xışın və ya kotanın açdığı şırımla müəyyən hissələrə bölünmüş əkin sahəsi və s. Eyni zamanda bu vahid söz yaradıcılığında da fəal

istifadə edilir: küzdəx' (Qazax) "payız otlığı"; küzdüx' (Füzuli) "payızlıq"; küzəm (Bakı, Füzuli, Kürdəmir, Sabirabad) "payızda qırılan yun" (Azərbaycan dilinin dialektoloji lüğəti, 2007, s.271).

Özbək dilində eyni mənanı ifadə edərək *quz* şəklində yazılır (Berdak, 1993, s.62). Kaşğarının lüğətində küz "payız fəsli, sonbahar" vahidi qeydə alınmışdır (Kaşğari, 2006, s.341). "Dədə Qorqud kitabı"nda bu söz güz şəklində işlədilmişdir: -Bir yazın, bir güzün buğayla buğrayı savaşırdırlardı; -Güz alması kibi al yanağını tardı, yırtıdı və s. (Kitabi-Dədə Qorqud, 1988, s.33, 58).

Yengilməx' (Axalsxi)-məğlub olmaq. Məs.: -Düşmənnar bizimnən davada yengildi (Azərbaycan dilinin dialektoloji lüğəti, 2007, s. 548). "Oğuznamə" də bu ifadə istifadə edilmişdir: Yenilən oyuna toymaz (Oğuznamə, 2006, s. 183). Özbək dilində *yengilməx* şəklində yazılaraq "uduzmaq, məğlub olmaq" mənasını ifadə edir (Berdak, 1993, s. 224).

in (Culfa, Naxçıvan, Ordubad, Şərur, Zəngilan)-hin. Azərbaycan dili şivələrində *in* ifadəsi başqa mənalarda da istifadə edilir: 1.qoxu, iy (Quba); 2.səs (Göyçay). Məs.: -Üzərrigi yandıradı, yaxşı in verədi (Quba); -Mənim inim ona çətin çatar (Göyçay) və s. Eyni zamanda *in* vahidi bəzi şivələrdə (Ağcabədi, Balakən, Bərdə, Tərtər) qədim *η* səsi ilə də tələffüz edilir. Məs.: -To:ladan pis in gəlir (Tərtər) və s. (Azərbaycan dilinin dialektoloji lüğəti, 2007, s. 234). Müasir Azərbaycan ədəbi dilində işlənən *inləmək* sözünün tərkibindəki "in" də ün sözünün qədim variant olmaqla səs mənasını bildirir (Bayramov, 2022, s.393).

Özbək dilində *in* sözü "yuva, səs" mənalarında istifadə edilir (Berdak, 1993, s. 235). Kaşğarının lüğətində *ün* "səs" sözü qeydə alınmışdır (Kaşğari, 2006, s.112). "Dədə-Qorqud kitabı"nda *ün* sözü istifadə edilmişdir: -Ünim anlaq bəglər, sözüm dinlə, bəglər! və s. (Kitabi-Dədə Qorqud, 1988, s. 42). "Oğuznamə"də *in*, *ün* şəklində işlədilmişdir: İn dinlə, bin dinlə; Köpək üni gögə çıqmaz (Oğuznamə, 2006, s. 51, 152).

İni (Balakən, Qax, Şəki, Zaqatala)-qayın, arvadın ərinin qardaşı. Məs.: -Zəhranın inisinin toyunda Bakidən gəlmişdi oxuyən (Şəki); -Qelin di: ki, menin inisi sizə qəlipbi? (Qax) və s. (Azərbaycan dilinin dialektoloji lüğəti, 2007, s. 234). Kaşğarının lüğətində *ini* sözü "yaşca kiçik qardaş" mənasında verilmişdir (Kaşğari, 2006, s.156). Özbək dilində də *ini* sözü "kiçik qardaş" mənasında işlədilir (Berdak, 1993, s. 236).

İrağ-uzaq. Bu söz Azərbaycan ədəbi dilində işləklidən çıxmışdır. Müəyyən deyimlər vardır ki, onların tərkibində qorunub saxlanılmışdır. Məs.: -Gözdən uzaq, könüldən irağ; -İrağ olsun. Özbək dilində bu vahidin qarşısında *y* samiti mühafizə edilərək *yıraq* şəklində işlədilməkdədir (Berdak, 1993, s. 241). "Dədə-Qorqud kitabı"nda *ırağ* sözü istifadə edilmişdir: -Bərə çoban, irağından-yaqınından bərə gəlgi! və s. (Kitabi-Dədə Qorqud, 1988, s. 43).

İxdiyar (Şəki, Borçalı)-var-dövlət, qoca. Məs.: -İxdiyarı aşif-daşıydı, heylə varrılar varyıdı (Şəki); -Qolxozda mala gedirdim, indi də ixdiyaram, işdiyə bilmirəm (Borçalı) və s. (Azərbaycan dilinin dialektoloji lüğəti, 2007, s. 232). Özbək dilində bu söz *ixtiyor* şəklində yazılır və "istək, xahiş, ərək" mənalarını ifadə edir. Məs.: -Dastlab kirgan zavodimdan o'z ixtiyorim bilan ketganim yo'q. A.Qahhor, Qanotsiz chittak. Bu sözdən "istəmək, istifadə, sərəncam vermək və ya idarə etmək hüququ və s." mənalarını ifadə edən *ixtiyor etmoq* (yoki qilmoq) vahidi yaranmışdır. Məs.: -Ma'lumingiz, kechalari bo'sh bo'laman, shuning bilan birga, otangiz qaysi vaqtni ixtiyor qilsalar, ijobat etishdan o'zga choram bo'lmas. A.Qodiriy, O'tgan kunlar (O'zbek tilining izohli lug'ati: 80 000 dan ortiq so'z va so'z birikmasi.J.II.E-K, 2023, s. 571-572).

Uruğ (Biləsuvar, Göyçay, Qax, Sabirabad)-nəsil. Bakı şivəsində bu sözdən yaranan uruğlu "qohum", Bakı ilə yanaşı, Qax və Şamaxı şivələrində isə uruğlu-turuğlu "qohum-əqrəbəli" ifadələri də istifadə edilir. Məs.: -Adə, o Memedgil yaman uruğludılar (Bakı) və s. (Azərbaycan dilinin dialektoloji lüğəti, 2007, s. 519-520). Özbək dilində uruğ sözü iki mənada istifadə edilir: 1.Toxum, dənə; 2.Əqrəbə (Berdak, 1993, s. 338).

Nəticə

Azərbaycan dili şivələri indiyədək türk dilləri ailəsinin oğuz qrupuna daxil olan digər dillərin (türk, türkmən, qaqauz) materialları ilə müqayisə edilmiş, ortaq xüsusiyyətlər ortaya çıxarılmışdır. Bu istiqamətdə olan araşdırmalar həm ədəbi dil, həm şivələr, həmçinin ədəbi dil və şivələr səviyyəsində aparılmışdır. Məqalədə ilk dəfə olaraq Azərbaycan dili şivələrinin leksikası türk

dillərin ailəsinin karluq-uyğur qrupuna daxil olan özbək dilinin materialları ilə müqayisəyə cəl edilmiş, əsasən qədim türk sözlərindən ibarət olan ortaqləksika müəyyən edilmişdir. Hesab edirik ki, bu səpkidə aparılan araşdırmalara ehtiyac vardır və bu kimi mövzulara gələcəkdə də müraciət olunacaqdır.

Ədəbiyyat

- Azərbaycan dilinin dialektoloji lüğəti* (2007). Bakı: Şərq-Qərb.
- Bayramov, İ. (2022). *Azərbaycan dialektologiyası*. Ankara: İksad.
- Hüseynova, M. (2020). *Ümumtürk dilləri dialekt və şivələrinin qarşılıqlı integrasiyası*. Bakı, ADPU-nun nəşriyyatı.
- Əzizov, E. (2016). *Azərbaycan dilinin tarixi dialektologiyası: Dialekt sisteminin təşəkkülü və inkişafı*. Bakı: Elm və təhsil.
- Məmmədli, M. (2019). *Azərbaycan dialektologiyası*. Bakı: Zərdabi Nəşr.
- Kaşğari, M. (2006). *Divanü lüğət-it-türk*. I cild. Bakı: Ozan.
- Kitabi-Dədə Qorqud*. (1988). Bakı: Yazıçı. Tərtibçilər: Fərhad Zeynalov və Samət Əlizadə.
- İbrahimov, E. (2017). *Türk xalqlarının ortaqləlifba, imla və ünsiyyət dili*. Bakı: Mütərcim.
- Oğuznamə*. (2006). Bakı, “Şərq-Qərb”. Tərtibçi: Samət Əlizadə.
- Səmədova, K. (2018). *Şimal-qərb qrupu dialektlərinin fonetikasi*. Bakı: ADPU.
- Şirəliyev, M. (2008). *Azərbaycan dialektologiyasının əsasları*. Bakı: Şərq-Qərb.
- Tanrıverdi, Ə. (2006). *“Kitabi-Dədə Qorqud” un söz dünyası*. Bakı: Elm və təhsil.
- Tahirov, İ. (2004). *Dialekt leksikasında alınma sözlər*. Bakı: Nurlan.
- Teymurlu, Z. (2020). *Azərbaycan dilinin dialekt leksikası*. Bakı: BMU nəşri.
- Xəlilov, B. (2013). *Türkologiyaya giriş*. Bakı: Bakı Çap Evi.

VƏLİYEV, G. (2013). QƏDİM TÜRK DİLİ. BAKI: ELM VƏ TƏHSİL.
ZEYNALOV, F. (2008). TÜRK DİLLƏRİNİN MÜQAYİSƏLİ QRAMMATİKASI. BAKI: “MBM”.

- Qemberova, S. (2021). *Azərbaycan dilinin şivə xüsusiyyətləri qaqaız dilində*. Uluslararası Türk lehçe Araşdırmaları Dergisi (TÜRKİAD), 5 (1), 77-86.
- Teymurlu, Z. (2022). *Azərbaycan dili və Türkiyə türkcəsi dialektlərində yad dilin izləri*. Uluslararası Türk lehçe Araşdırmaları Dergisi (TÜRKİAD), 6 (2), 383-390.
- Berdak, Y. (1993). *Türkçe-özbəkçe ve özbəkçe-türkçe sözlük*. Taşkent: Uzbekiston.
- Abdurəxmonov G. (1996). *Üzbək tili grammatikası (Sintaksis)*. Toşkent: Ükituvçi.
- Ashirboyev, S. (2016). *O'zbek dialektologiyası*. Toshkent: Navro'z.
- Sarimsoqov B. (1986). *Üzbək marosim folklori*. Üzbəkistan: Fan.
- Jamolxonov H. (2005). *Hozırğı o'zbek adabiy tili*. Toshkent: Talqin
- O'zbek tilining izohli lug'ati: 80 000 dan ortiq so'z va so'z birikmasi*. J.I.A–D.(2023). Mas'ul muharrirlər A. Madvaliyev, D. Xudayberganova. Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi.
- O'zbek tilining izohli lug'ati: 80 000 dan ortiq so'z va so'z birikmasi*. J.II.E–K.(2023). Mas'ul muharrirlər A. Madvaliyev, D. Xudayberganova. Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi.
- O'zbek tilining izohli lug'ati: 80 000 dan ortiq so'z va so'z birikmasi*. J.III. L–P. (2022). Mas'ul muharrirlər A. Madvaliyev, D. Xudayberganova. Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi.
- O'zbek tilining izohli lug'ati: 80 000 dan ortiq so'z va so'z birikmasi*. J. VI. X–CH. (2023). Mas'ul muharrirlər A. Madvaliyev, D. Xudayberganova. Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi.